

Briuselis, 2019 05 03
COM(2019) 215 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2018-aisiais ir ankstesniais metais atlikto darbo pagal Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo paramos Bulgarijai, Lietuvai ir Slovakijai programą

1. IŽANGA

2018 m. birželio mėn. Komisija parengė Europos Sąjungos branduolinių reaktorių eksploatavimo nutraukimo pagalbos programų Bulgarijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitą¹. Komisija padarė išvadą, kad šios valstybės narės, vykdydamos savo branduolinių elektrinių (Kozlodujaus atominės elektrinės 1–4 blokų Bulgarijoje, Ignalinos atominės elektrinės Lietuvoje ir Bohunicės V1 atominės elektrinės Slovakijoje) eksploatavimo nutraukimą, padarė veiksmingą ir efektyvią pažangą.

Remiantis išsamių eksploatavimo nutraukimo planų peržiūra, laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje patvirtinta, kad, vykdant dabartinę daugiametę finansinę programą (DFP) (2014–2020 m.), papildomas finansavimas nereikalingas ir kad programos turėtų būti tęsiamos po 2020 m.

Tuo pačiu metu Komisija priėmė du pasiūlymus^{2,3} dėl tolesnės paramos eksploatavimo nutraukimo veiklai Bulgarijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje pagal kitą, 2021–2027 m., daugiametę finansinę programą (DFP). Visų pirma, siūlomas bendras finansavimas po 2021 m. leis Bulgarijai ir Slovakijai užbaigti atitinkamų reaktorių eksploatavimo nutraukimą, o Lietuvai padės saugiai ir nuosekliai tęsti Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimą. Tai pirmas toks beprecedenčio masto procesas, kurį vykdant reikia pašalinti didelį kiekį radioaktyviojo grafito.

Šioje ataskaitoje pateikiamos įvertinimo išvados ir apžvelgiami kiti 2018 m. pasiekti rezultatai. Ja vykdomi atitinkamuose Tarybos reglamentuose^{4,5} nustatyti ataskaitų teikimo reikalavimai ir ja remiantis pagal paramos programas bus priimtose 2019 m. metinės darbo programos. Vykdydama dabartinę daugiametę finansinę programą (2014–2020 m. DFP), Komisija šiuo klausimu jau pateikė keturias ataskaitas, įskaitant šių programų laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitą^{1,6,7,8}.

¹ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ES branduolinių reaktorių eksploatavimo nutraukimo pagalbos programų Bulgarijoje, Slovakijoje ir Lietuvoje vertinimo ir įgyvendinimo, COM(2018) 468.

² Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl Lietuvos Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo paramos programos (Ignalinos programos), kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1369/2013, COM(2018) 466.

³ Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl specialiosios branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo finansavimo programos, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1368/2013, COM(2018) 467.

⁴ 2013 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1368/2013 dėl Sąjungos paramos Bulgarijos ir Slovakijos branduolinių reaktorių eksploatavimo nutraukimo pagalbos programoms, kuriuo panaikinami reglamentai (Euratomas) Nr. 549/2007 ir (Euratomas) Nr. 647/2010 (OL L 346, 2013 12 20, p. 1) ir jo klaidų ištaisymas (OL L 8, 2014 1 11, p. 31).

⁵ 2013 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1369/2013 dėl Sąjungos paramos Lietuvos branduolinių reaktorių eksploatavimo nutraukimo pagalbos programai, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1990/2006 (OL L 346, 2013 12 20, p. 7) ir jo klaidų ištaisymai (OL L 8, 2014 1 11, p. 30 ir OL L 121, 2014 4 24, p. 59).

⁶ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2016-aisiais ir ankstesniais metais atlikto darbo pagal Branduolinių įrenginių eksploatacijos nutraukimo paramos Bulgarijai, Lietuvai ir Slovakijai programą, COM(2017) 328.

1.1. Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo paramos programos

Stodamos į ES, Bulgarija, Slovakija ir Lietuva įsipareigojo sustabdyti aštuonis branduolinius reaktorius anksčiau, nei numatyta baigti jų eksploataciją:

- Kozlodujaus branduolinę elektrinę Bulgarijoje (1–4 blokus);
- Bohunicės V1 branduolinę elektrinę Slovakijoje (2 blokus) ir
- Ignalinos atominę elektrinę Lietuvoje (2 blokus).

Pati ES įsipareigojo teikti finansinę paramą, kad tų reaktorių eksploatavimas būtų nutrauktas saugiai.

Siekiant numatyti paramą toms eksploatavimo nutraukimo programoms 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje, tęsiant ankstesniais laikotarpiais skirtą paramą ir turint bendrą tikslą padėti atitinkamoms valstybėms narėms saugiai nutraukti elektrinių eksploatavimą, kartu laikantis aukščiausių saugos standartų, 2013 m. gruodžio 13 d. buvo priimti du Tarybos reglamentai^{4,5}. Svarbu pažymėti, kad pagal galiojančius reglamentus į programų taikymo sritį patenka tik eksploatavimo nutraukimo veikla ir nepatenka poveikio mažinimo priemonės energetikos sektoriuje, kurios buvo remiamos ankstesniais laikotarpiais.

Tinkamai apibrėžta programų taikymo sritis, biudžetas ir planavimas, nurodant šiam finansavimo laikotarpiui numatytas pabaigos datas. Panaudoto kuro ir radioaktyviųjų atliekų šalinimas giluminiuose kapinynuose į programų taikymo sritį neįtrauktas ir turi būti numatytas kiekvienos valstybės narės nacionalinėje panaudoto kuro ir radioaktyviųjų atliekų valdymo programoje, kaip reikalaujama pagal atitinkamą direktyvą^{9,10}.

Reglamentuose taip pat nustatyti konkretūs tikslai:

Visos trys programos:

- atlikti išmontavimo darbus turbinų salėse ir pagalbinuose pastatuose;
- saugiai tvarkyti eksploatavimo nutraukimo atliekas pagal išsamius atliekų tvarkymo planus.

⁷ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl atlikto darbo pagal Branduolinių įrenginių eksploatacijos nutraukimo pagalbos programas vykdymo Bulgarijoje Lietuvoje ir Slovakijoje 2015 ir ankstesniais metais, COM(2016) 405.

⁸ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2010–2014 m. atlikto darbo pagal Branduolinių įrenginių eksploatacijos nutraukimo paramos Bulgarijai, Lietuvai ir Slovakijai programą, COM(2015) 78.

⁹ 2011 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 2011/70/Euratomas, kuria nustatoma panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų atsakingo ir saugaus tvarkymo Bendrijos sistema, OL L 199, 2011 8 2, p. 48–56.

¹⁰ Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Tarybos direktyvos 2011/70/Euratomas įgyvendinimo pažangos ir Bendrijos teritorijoje esančių radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro aprašo ir ateities perspektyvų, COM(2017) 236.

Kozlodujaus ir Bohunicės programos:

- išmontuoti didelius komponentus ir įrenginius reaktorių pastatuose.

Ignalinos programa:

- pašalinti kurą iš 2 bloko reaktoriaus aktyviosios zonos ir iš 1 ir 2 blokų reaktorių kuro baseinų į sausojo tipo panaudoto branduolinio kuro saugyklą;
- užtikrinti reaktorių blokų saugą.

2. PROGRAMOS ADMINISTRAVIMAS

2.1. Įgyvendinimo metodas

Komisija vykdo programų biudžetą, pagal Finansinio reglamento¹¹ 62 straipsnio 1 dalies c punktą patikėdama jį vykdyti šioms įstaigoms:

- visų programų nuo 2001 m. – tarptautinei organizacijai Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui per specialius kelių paramos teikėjų fondus, kurie vadovaujasi atitinkamomis fondų taisyklėmis;
- Ignalinos programos nuo 2003 m. – Lietuvos viešosios teisės reglamentuojamai įstaigai Centrinei projektų valdymo agentūrai;
- Bohunicės programos nuo 2016 m. – Slovakijos viešosios teisės reglamentuojamai įstaigai Slovakijos inovacijų ir energetikos agentūrai.

Atliekant laikotarpio vidurio vertinimą, buvo peržiūrėta paramos programoms taikoma valdymo struktūra ir prieita prie išvados, kad ji užtikrino veiksmingą ir efektyvų programų įgyvendinimą. Pagrindiniai sėkmės veiksniai – aiškiai apibrėžtos funkcijos ir pareigos ir griežtesnės stebėsenos sistema. Siekiant toliau gerinti programos įgyvendinimo veiksmingumą, 2019 m. bus patvirtintos atnaujintos įgyvendinimo procedūros ir tai bus pagrindinis įvykis, po kurio bus atnaujinta šiuo metu taikoma kontrolės strategija. Joje bus nustatyti priežiūros poreikiai, priežiūros veiklos tikslai ir atitinkamos priemonės, darbo metodai ir procedūros, kurių reikia priežiūros tikslams pasiekti ir veiksmingai sumažinti poveikį nustačius nuokrypių ir (arba) riziką.

Įstaigų, kurioms Komisija paveda programų biudžeto vykdymo užduotis, priežiūra vykdoma pagal atitinkamuose įgaliojimo susitarimuose nustatytas taisykles. Priežiūra grindžiama nuolatiniais vertinimais, ar įstaigos vykdo netiesioginio valdymo reikalavimus, kaip nustatyta Finansinio reglamento 154 straipsnyje. Šią priežiūrą papildė informacija apie riziką pagrįstos patikros, kurios yra įtraukiamos į įprastą stebėsenos procesą arba paskiriamos atlikti nepriklausomai įstaigai.

2.2. Metinis programavimas ir stebėseną

Atsižvelgdama į taikomas procedūras¹², kiekviena suinteresuotoji valstybė narė paskyrė programos koordinatorių, atsakingą už eksploataavimo nutraukimo programos

¹¹ 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018 7 30, p. 1).

planavimą, koordinavimą ir stebėseną nacionaliniu lygmeniu. Programų koordinatoriai pateikė metines darbo programas, o Komisija jas patvirtino kartu su finansavimo sprendimais, kaip numatyta pagal Reglamento dėl valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės¹³ 5 straipsnyje nustatytą nagrinėjimo procedūrą. Šiose darbo programose nurodyta planuojama ateinančių dvejų kalendorinių metų veikla, finansuojama tiek iš Sąjungos biudžeto, tiek iš nacionalinių ar kitų šaltinių.

Kiekvienoje valstybėje narėje veikia stebėsenos ir ataskaitų teikimo funkcijas atliekantis komitetas, kuriam kartu pirmininkauja Komisijos atstovas ir atitinkamos programos koordinadorius. Įstaigos, kurioms pavestos biudžeto vykdymo užduotys, nuolat stebi, kaip įgyvendinami projektai. Be to, Komisija atidžiai vertina, kaip įgyvendinamos programos, du kartus per metus atlikdama dokumentų patikrinimus ir patikras vietose. Siekiant toliau remti šį procesą, buvo įdiegta sukurtos vertės valdymo sistema, padedanti objektyviai įvertinti projektų rezultatus ir programų pažangą.

2.3. Auditas ir vertinimas

Kaip minėta, Komisija užbaigė programų laikotarpio vidurio vertinimą¹, apimančią viešas konsultacijas ir programų rezultatų bei poveikio, išteklių naudojimo efektyvumo ir ES pridėtinės vertės vertinimą. Atsižvelgiant į reikalavimus, vertinimo metu buvo nagrinėjama galimybė pakeisti išsamias įgyvendinimo procedūras¹², todėl Komisija nustatė, kad jas reikia atnaujinti pasinaudojant įgyta patirtimi¹⁴.

Komisija taip pat pradėjo tyrimą dėl 2007–2013 m. programų lėšomis finansuotų energetikos projektų veiksmingumo, efektyvumo ir ES pridėtinės vertės. Tyrimo rezultatus tikimasi gauti 2019 m.

Be to, Komisija atliko viešųjų pirkimų procedūrų, už kurias atsako programų biudžeto vykdymo užduotis įgyvendinančios įstaigos, teminį patikrinimą. Remiantis 20 viešųjų pirkimų dokumentų bylų duomenimis, šios įstaigos visapusiškai rėmė paramos gavėjus, kad visuose procesuose būtų užtikrintas ekonomiškumas, veiksmingumas, skaidrumas ir atskaitomybė, taip pat kad būtų laikomasi pagrindinių gerosios viešųjų pirkimų praktikos principų.

3. BIUDŽETO VYKDYMAS IR BENDRAS FINANSAVIMAS

Dabartinės DFP įgyvendinimo pradžioje šios trys valstybės narės, siekdamos įvykdyti *ex ante* sąlygas, parengė išsamius eksploatavimo nutraukimo planus^{4, 5}. Šiuose planuose buvo nustatytos bendrosios apskaičiuotosios sąnaudos, taip pat programų taikymo sritis ir tvarkaraščiai. Programos turėtų būti baigtos vykdyti: Slovakijoje –

¹² 2014 m. rugpjūčio 7 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl 2014–2020 m. Bulgarijos, Lietuvos ir Slovakijos branduolinių reaktorių eksploatavimo nutraukimo pagalbos programų taikymo taisyklių, C(2014) 5449.

¹³ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai.

¹⁴ 2019 m. balandžio 26 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl Bulgarijos, Slovakijos ir Lietuvos branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo pagalbos programų išsamų įgyvendinimo procedūrų, C(2019) 3073, kuriuo panaikinamas įgyvendinimo sprendimas C(2014) 5449.

2025 m., Bulgarijoje – 2030 m., Lietuvoje – 2038 m. Programų vykdymo trukmė priklauso nuo įvairių veiksnių ir ribojamųjų sąlygų, pvz., techninio sudėtingumo, objektų dydžio ir pasirengimo tvarkyti atliekas lygio atitinkamos programos įgyvendinimo pradžioje. Komisija šiuos planus įvertino ir padarė išvadą, kad jie yra išsamūs, aktualūs ir visapusiški ir kad bendrosios apskaičiuotosios sąnaudos apskritai yra tinkamos, kaip matyti iš nepriklausomos peržiūros rezultatų¹⁵. Šiuo metu paskirstant lėšas užtikrinamas veiksmingas ir efektyvus 2014–2020 m. DFP nustatytų programos tikslų įgyvendinimas.

Kaip nurodyta laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje, nuo 2014 m. bendrosios programų sąnaudos (apskaičiuotos iki programų vykdymo pabaigos) Lietuvoje ir Slovakijoje nekito, o Bulgarijoje jos buvo padidintos (+23 proc.) remiantis būtinu periodiniu eksploatavimo nutraukimo plano pakartotiniu vertinimu. Bulgarija atitinkamai padidino savo nacionalinius įnašus.

Remdamasi išsamiais eksploatavimo nutraukimo planais, Komisija nustatė kitos DFP (2021–2027 m.) poreikius ir pasiūlė suteikti papildomą ES paramą^{3,3} eksploatavimo nutraukimui užbaigti (Bulgarijoje ir Slovakijoje) arba jam tęsti (Lietuvoje) tenkinant kito finansavimo laikotarpio poreikius ir toliau prisidedant prie bendrų programos poreikių įgyvendinimo.

Nuo 2014 m. Komisija patvirtino penkias metines darbo programas ir atitinkamus finansavimo sprendimus, jais išipareigodama skirti biudžeto asignavimus pagal įgaliojimo susitarimus su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku (ERPB) (Kozlodujaus programai – 205,1 mln. EUR, Ignalinos programai – 9,0 mln. EUR, Bohunicės programai – 30,3 mln. EUR), Lietuvos Centrine projektų valdymo agentūra (CPVA) (306,6 mln. EUR) ir Slovakijos inovacijų ir energetikos agentūra (SIEA) (127,5 mln. EUR). Komisijos mokėjimai buvo grindžiami prognozuojamais sutartiniais poreikiais ir projektų įgyvendinimo pažanga.

Šiuo metu ES finansinės paramos teisinio pagrindo nuostatose nenustatytas konkretus nacionalinių įnašų lygis. 2017 m. Lietuvos vyriausybė paskelbė prisiėmusi politinį išipareigojimą išlaikyti minimalų 14 proc. nacionalinių įnašų lygį iki pat programos pabaigos. Pagal dabartinę finansinę programą nacionalinių įmokų lygiai padidėjo iki 1 ir 2 lentelėse nurodytų sumų. Šiose lentelėse parodyta, kiek lėšų išmokėta ir kiek jų iš viso skirta nuo eksploatavimo nutraukimo paramos programos pradžios. Savo pasiūlymuose dėl Tarybos reglamentų dėl tolesnės paramos eksploatavimo nutraukimo veiklai Bulgarijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje kitoje 2021–2027 m. DFP Komisija nustatė mažiausią tikėtiną nacionalinio įnašo dydį.

1 lentelė. Išmokos (mokėjimai galutiniams naudos gavėjams), 2018 m. birželio 30 d. (mln. EUR)

	Valstybė narė	ES*
Kozlodujaus	275 (41 %)	394 (59 %)

¹⁵ Nuclear Decommissioning Assistance Programme (NDAP) — Assessment of the robustness of the financing plans considering the economic-financial-budgetary situation in each concerned Member State and of the relevance and feasibility of the detailed decommissioning plans, Deloitte, NucAdvisor, VVA Europe, Europos Komisijos energetikos GD užsakymu parengtas tyrimas, 2016 m.

Bohunicė	192 (42 %)	263 (58 %)
Ignalina	162 (14 %)	961 (86 %)

* Įskaitant kitų paramos teikėjų įnašus.

Šaltinis: stebėsenos ataskaitos, ERPB, CPVA

2 lentelė. Skirtos lėšos (išmokos ir paskirstomos lėšos), 2018 m. birželio 30 d. (mln. EUR)

	Valstybė narė	ES*
Kozlodujus	458	800
Bohunicė	476	671
Ignalina	478	1568

* Įskaitant kitų paramos teikėjų įnašus.

Šaltinis: stebėsenos ataskaitos, metinės darbo programos, ERPB, CPVA

4. PAŽANGA IR VEIKLOS REZULTATAI

Komisija vertina šių programų pažangą ir rezultatus pagal atitinkamuose Tarybos reglamentuose^{4, 5} nustatytus tikslus. Be to, iki 2018 m. programų stebėseną buvo vykdoma, pagal išsamųjį tikslą ir tvarkaraščius, numatytus įgyvendinimo procedūrose¹² ir sukurtos vertės valdymo sistemoje¹⁶.

Iki šiol pažanga, atsižvelgiant į tikslus, iš esmės buvo patenkinama, nors, kaip matyti lyginant sukurtą vertę su baziniu lygiu (žr. 2, 4 ir 6 pav.), nuo 2014 m. bendrajame įgyvendinimo procese vėlavimų vis daugėja. Tačiau pagrindiniams programos etapams šiuo metu poveikio nėra, o galutinių terminų laikomasi visose trijose valstybėse narėse. Atlikus laikotarpio vidurio vertinimą, buvo peržiūrėtas veiklos laiko grafikas, kad būtų galima iš naujo įvertinti pažangą ir veiklos rezultatus pagal sukurtos vertės valdymo sistemą (žr. 2, 4 ir 6 pav.).

4.1. Bulgarija. Kozlodujaus programa

Kozlodujaus branduolinės elektrinės 1–4 blokų reaktoriai yra VVER¹⁷ 440/230: 1 ir 2 blokai buvo uždaryti 2002 m., o 3 ir 4 blokai – 2006 m.

Nuo 2013 m. eksploatavimo nutraukimą kontroliuoja Bulgarijos *valstybinė radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įmonė* (SERAW) – speciali eksploatavimo nutraukimo organizacija, kurios uždavinys – saugiai tvarkyti radioaktyviąsias atliekas Bulgarijos Respublikos teritorijoje. SERAW, kurios veiklą prižiūri Energetikos ministerija, yra licencijos turėtoja ir operatorė, atsakinga už Kozlodujaus branduolinės elektrinės 1–4 blokų eksploatavimo nutraukimą ir nacionalinį atliekyną.

Vykdant Kozlodujaus programą, padaryta reikšminga pažanga išmontuojant įrangą turbinų salėje ir kontroliuojamoje teritorijoje. 2018 m. pradėjo veikti svarbi atliekų tvarkymo infrastruktūra, kuri yra viena iš esminių sąlygų siekiant tęsti eksploatavimo nutraukimą: išmontuotų įrenginių dydžio mažinimo ir deaktivavimo cechą (nuo 2018 m. kovo mėn.) ir labai naši radioaktyviųjų atliekų tūrio mažinimo įrangą (plazminio lydymo įrenginiai), kuri pradėjo veikti 2018 m. lapkričio mėn. (žr. 1 pav.). Be to, vykdomi nacionalinio atliekyno, t. y. mažo ir vidutinio radioaktyvumo atliekų

¹⁶ ISO 21508:2018. Sukurtos vertės valdymas projektų ir programų valdymo srityje.

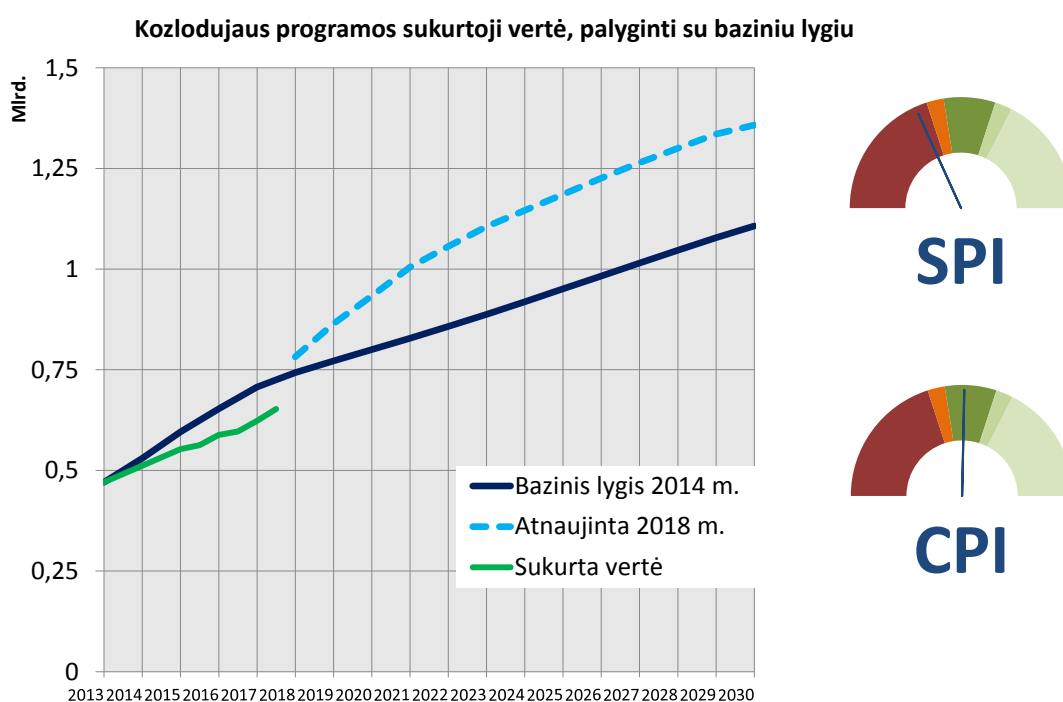
¹⁷ Vandens-vandens energetinis reaktorius (rus. *Водо-водяной энергетический реактор*, VVER) yra suslėgto vandens reaktoriaus serija.

paviršinio kapiny (jame bus šalinamas didelis kiekis medžiagų, likusių nutraukus eksploatavimą), įrengimo darbai.

1 pav. Plazminio lydymo įrenginiai

Laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje nurodyta, kad Bulgarijos valdžios institucijos, atsižvelgdamos į periodinį eksploataavimo nutraukimo plano pakartotinį vertinimą, priėjo prie išvados, kad bendrosios Kozlodujaus programos sąnaudos (apskaičiuotos iki programos vykdymo pabaigos) turi būti padidintos (+23 proc.), ir Bulgarija atitinkamai padidino savo nacionalinius įnašus. Buvo patvirtinta programos pabaigos data (2030 m.).

2 pav. Programos pažanga ir rezultatai, įvertinti pagal sukurtą vertę

Pagal bazinį lygį įvertinta sukurtoji vertė rodo pagal planą atlikto darbo mastą. Jį taip pat rodo plano vykdymo indeksas (SPI). Sąnaudų efektyvumo indeksas (CPI) rodo, kad atlikto darbo sąnaudos buvo tokios, kaip planuota. Punktyrinė linija atitinka po

laikotarpio vidurio vertinimo atnaujintą bazinį lygį ir ji bus naudojama ateityje vykdant sekimą ir stebėseną.

Grafike pateiktos vertės apima ir nenumatytus atvejus. Bendrosios apskaičiuotosios sąnaudos (įskaitant nenumatytus atvejus) 2018 m. sudarė 1 358 mln. EUR, o 2014 m. – 1 107 mln. EUR.

4.2. Slovakija. Bohunicės programa

Bohunicės V1 branduolinę elektrinę sudaro du VVER 440/230 reaktoriai: 1 ir 2 blokai buvo visam laikui uždaryti atitinkamai 2006 ir 2008 m.

Slovakijos *Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť*¹⁸ (JAVYS) yra speciali už eksploataavimo nutraukimą atsakinga organizacija, kurios uždavinys – saugus branduolinės energetikos objektų eksploataavimo nutraukimas, panaudoto branduolinio kuro tvarkymas ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymas Slovakijos Respublikos teritorijoje. Jos veiklą kontroliuoja Ūkio ministerija. JAVYS yra licencijos turėtoja ir operatorė, atsakinga už Bohunicės V1 branduolinės elektrinės eksploataavimo nutraukimą, panaudoto branduolinio kuro tvarkymą ir atliekynus.

2018 m. Bohunicės programa gerokai pasistūmėjo į priekį. Nugriovus keturis V1 branduolinės elektrinės aušinimo bokštus (žr. 3 pav.), 2018 m. baigti deaktyvavimo ir išmontavimo darbai turbinų salėse ir pagalbinuose pastatuose. Todėl pirmas konkretus tikslas, nustatytas susijusio reglamento⁴ 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktyje, buvo pasiektas veiksmingai ir efektyviai. Be to, svarbūs deaktyvavimo ir išmontavimo darbai buvo taip pat atlikti reaktoriaus pastate: 2018 m. pradėta išmontuoti didelius komponentus reaktoriaus aušalo sistemose ir baigta deaktyvuoti panaudoto branduolinio kuro baseinus ir kitas talpyklas kontroliuojamoje teritorijoje.

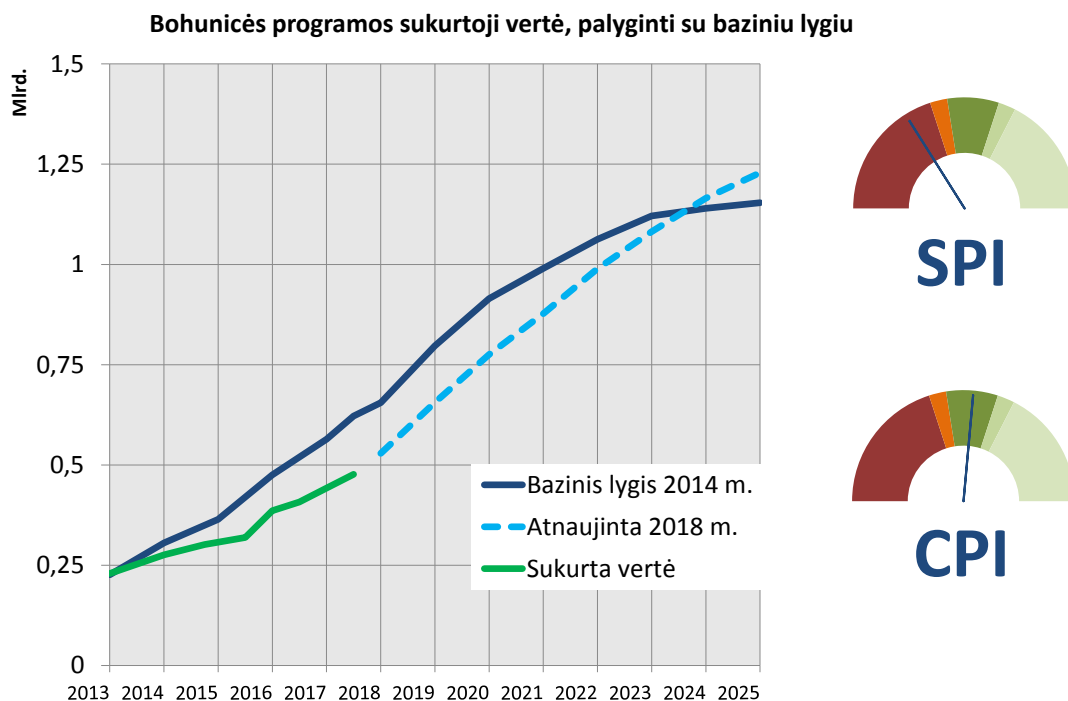
3 pav. Aušinimo bokštų griovimas

Atliekų tvarkymo infrastruktūra yra tinkama esamoms išmontavimo ir deaktyvavimo veiklos reikmėms, būsimoms reikmėms ruošiami papildomi įrenginiai. Daugiau mažo aktyvumo atliekų (> 90 proc. visų radioaktyviųjų atliekų) šalinama didinant esamos Mochovcės saugyklos pajėgumus. Darbus planuojama užbaigti 2019 m. pradžioje.

¹⁸ Branduolinės energetikos ir eksploataavimo nutraukimo bendrovė.

Baigta statyti ir nauja laikinoji saugykla vidutinio radioaktyvumo atliekoms, kurių negalima pašalinti Mochovcėje.

Įvykdyti daugiau kaip 56 projektai iš 73. Bohunicės programa yra pažangiausia ir tikėtina, kad pagal ją bus pirmiausia visam laikui nutrauktas VVER tipo reaktorių eksploatavimas.

4 pav. Programos pažanga ir rezultatai, įvertinti pagal sukurtą vertę

Grafike pateiktos vertės neapima nenumatytų atvejų. Bendrosios apskaičiuotosios sąnaudos (įskaitant nenumatytus atvejus) 2018 m. sudarė 1 238 mln. EUR, o 2014 m. – 1 246 mln. EUR.

Remiantis peržiūrėtu eksploatavimo nutraukimo planu, laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje prieita prie išvados, kad bendrosios eksploatavimo nutraukimo programos sąnaudos (apskaičiuotos iki programos vykdymo pabaigos) šiek tiek mažėja, o užbaigimo data išlieka, kaip nustatyta, – 2025 m. pabaiga. Šis įvertis pagrįstas naujausiu rizikos ir nenumatytų atvejų planu, kuris užtikrina didelį įverčių patikimumą.

4.3. Lietuva. Ignalinos programa

Ignalinos atominėje elektrinėje yra du RBMK¹⁹ 1500 reaktoriai: 1 ir 2 blokai buvo uždaryti atitinkamai 2004 ir 2009 m.

Lietuvos valstybinė įmonė *Ignalinos atominė elektrinė* (IAE) yra licencijos turėtoja ir operatorė, atsakinga už įrenginius, kurių eksploatavimas yra nutraukiamas, ir už atliekynus. Jos veiklą kontroliuoja Energetikos ministerija. Praėjusiais metais IAE dar labiau pritaikė savo struktūrą, kad būtų veiksmingai organizuojamas eksploatavimo nutraukimas ir būtų sustiprintas projektų valdymas.

Ignalinos programa yra pirmas toks beprecedenčio masto uždavinys, atsižvelgiant į Černobylio tipo reaktorių, kuriam būdinga didelė grafitinė aktyvioji zona. Bendrosios

¹⁹ Didelės galios kanalinis reaktorius (rus. Реактор Большой Мощности Канальный, RBMK) yra grafitinio lėtojo branduolinio reaktoriaus, tokio kaip Černobylio reaktoriai, klasė.

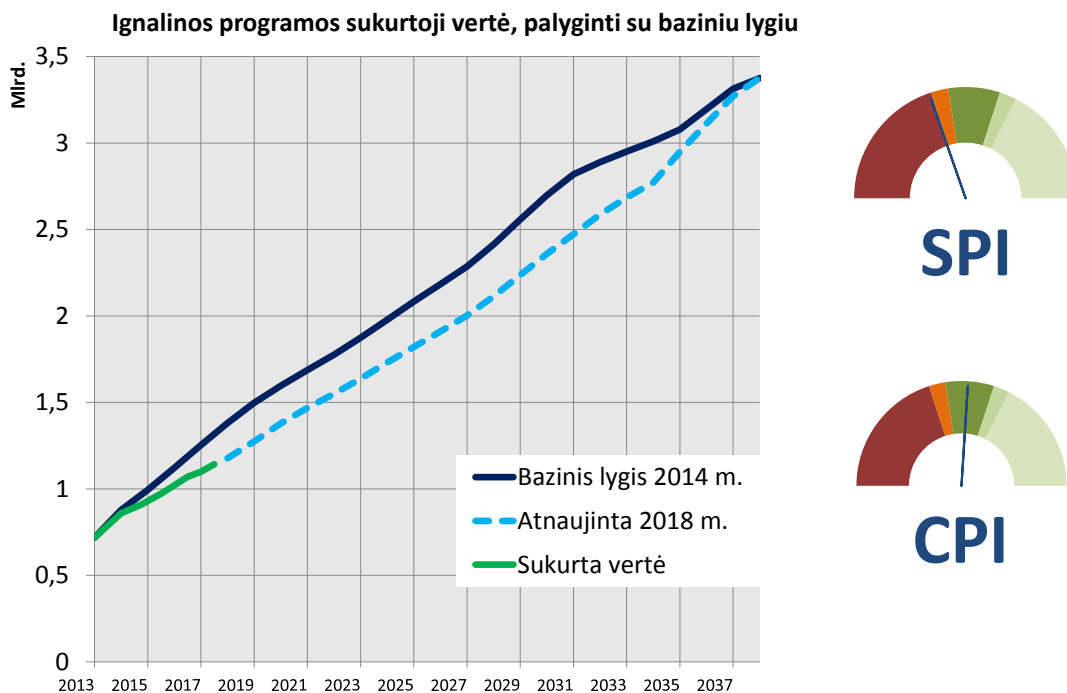
programos sąnaudos (apskaičiuotos iki programos vykdymo pabaigos) nuo 2014 m. išliko stabilios, pabaigos data taip pat išlieka, kaip ir numatyta, – 2038 m. pabaiga. 2016 m. rugsėjo mėn. iš abiejų reaktorių pastatų (1 ir 2 blokų) pradėtos šalinti panaudoto kuro rinklės. 2018 m. vasario mėn., t. y. 9 mėnesiais anksčiau, nei planuota, iš antrojo reaktoriaus pašalintas visas kuras. Kuras pašalintas iš abiejų reaktorių, o panaudoto kuro perkėlimas iš baseinų į laikinąją panaudoto branduolinio kuro saugyklą vyksta nuolat. 2018 m. gruodžio 31 d. daugiau kaip 50 proc. panaudoto branduolinio kuro rinklių buvo saugiai pakrauta į konteinerius ir atiduota į saugyklą. Pagal tvarkaraštį visos panaudoto branduolinio kuro rinklės bus pašalintos 2022 m. liepos mėn. (žr. 5 pav.).

5 pav. Konteinerių saugykla

Be to, buvo pradėti darbai, susiję su trumpaamžių labai mažo radioaktyvumo atliekų kapinyno statyba, ir 2019 m. pasiruošta skelbti kvietimą dalyvauti konkurse dėl paviršinio radioaktyviųjų atliekų kapinyno statybos.

Rengdamasi reaktorių aktyviosios zonos išmontavimo ir deaktyvavimo darbams, kurie turi būti pradėti per kitos DFP laikotarpį, operatorė rengia galimybių studiją, poveikio aplinkai vertinimą ir laikinojo apšvitinto grafito atliekų saugojimo projektą. 2018 m. surengus keletą praktinių seminarų, buvo išsamiai informuota daugiau kaip 40 potencialių tarptautinių rangovų.

6 pav. Programos pažanga ir rezultatai, įvertinti pagal sukurtą vertę
 Grafike pateiktos vertės apima ir nenumatytus atvejus. 2018 m. bendrosios apskaičiuotosios sąnaudos (įskaitant nenumatytus atvejus) sudarė 3 377 mln. EUR, kaip ir 2014 m.

Laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje patvirtinta, kad Ignalinos programai 2014–2020 m. laikotarpiu nereikia papildomo finansavimo, ir nustatyti poreikiai laikotarpiui iki 2038 m., kad būtų galima išmontuoti reaktorių ir visų pirma – grafito aktyviasias zonas. Tai kitas svarbus žingsnis stiprinant branduolinę saugą Ignalinos AE teritorijoje.

4.4. Energetikos sektoriaus projektai

Dabartinės DFP paramos programoje naujos finansinės pagalbos, skirtos pasekmių mažinimo energetikos sektoriuje priemonėms, nenumatyta. Tačiau iki 2013 m., atsižvelgiant į atitinkamas stojimo sutartis ir nacionalinę energetikos politiką, pagal paramos programas buvo skiriama lėšų energetikos sektoriaus projektams.

Iki šiol iš viso užbaigta 40 projektų, kurių vertė šiuo metu sudaro 75 proc. skirtų lėšų. Šiame etape, Komisijos manymu, yra tikslinga pradėti tų projektų rezultatų ir poveikio, veiksmingumo, efektyvumo ir ES pridėtinės vertės *ex post* tyrimą. Išvados bus paskelbtos 2019 m.

5. IŠVADOS

Kaip ir tikimasi pagal dabartinę DFP, 2018 m. Bulgarija, Slovakija ir Lietuva ir toliau darė veiksmingą ir efektyvią pažangą, nutraukdamos savo reaktorių eksploatavimą. Vis labiau įsitikinama, kad valdymo sistema gali įveikti dėl programų sudėtingumo atsiradusius sunkumus ir nesėkmes.

2014 m. parengti ir patvirtinti eksploatavimo nutraukimo planai buvo svarbus tarpinis rezultatas, kuriuo remiantis buvo nustatytos paramos programų ribos ir ilgainiui – finansavimo poreikiai, kad būtų galima užbaigti eksploatavimo nutraukimo darbus. Vidutinės trukmės laikotarpiu tie poreikiai buvo patvirtinti pagal Bohunicės ir

Ignalinos programą. Kalbant apie Kozlodujaus programą, šiuo metu vykdant būtiną eksploataavimo nutraukimo plano peržiūrą, apskaičiuotosios sąnaudos po 2020 m. gali padidėti. Dėl padidėjusių apskaičiuotųjų sąnaudų programos finansinis paketas labai nepadidėja, nes Bulgarija įsipareigojo padengti didelę padidėjimo dalį.

Todėl laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitoje patvirtinta, kad dabartinei DFP (2014–2020 m.) nereikalingas papildomas finansavimas, kad būtų pasiekti atitinkamuose Tarybos reglamentuose nustatyti tikslai, ir kad programos turėtų būti tęsiamos ir po 2020 m.

Nacionalinių įnašų lygiai nėra įtvirtinti teisiniame pagrinde, todėl lieka tam tikro neapibrėžtumo. Tinkami nacionaliniai įnašai, susieti su ES įnašais, ir įforminta aiški ir formali bendro finansavimo struktūra, tikėtina, paskatintų naudos gavėjus priimti didesnę nacionalinę atsakomybę ir siekti ekonomijos.

Kol kas pasiekta pažanga patvirtina, kad, gavus ES finansavimą pagal šią DFP, darbų vietose pavyks pasiekti daug didesnius saugos lygius. Trijų paramos gavėjų keitimasis žiniomis turėjo teigiamą poveikį programoms ir prisidėjo prie naujausių laimėjimų. Remdamasi tuo, Komisija skatino paspartinti veiksmus, siekiant faktinės sąveikos: pavyzdžiui, Kozlodujaus blokų pagrindinių cirkuliacijos kontūrų deaktyvavimą numatoma vykdyti naudojant pagal Bohunicės programą įsigytą įrangą ir naudojantis JAVYS praktine patirtimi (žr. 4.2 punktą).

Svarbiausi tikėtini pokyčiai šioje srityje per ateinantį laikotarpį:

- Bulgarijoje: stabili pažanga statant nacionalinį atliekyną, tvarkant iš anksčiau likusias atliekas ir pradedant svarbiausius išmontavimo ir deaktyvavimo darbus reaktorių pastate;
- Slovakijoje: galutinis reaktorių aktyviųjų zonų išmontavimas;
- Lietuvoje: stabili pažanga šalinant kurą ir rengiantis išmontuoti apšvitinto grafito aktyviąsias zonas (tai bus pirmasis toks beprecedenčio masto projektas).